

тільки в період досудового розслідування та судового розгляду в суді першої інстанції, а й в період розгляду справи апеляційним судом, тому що, особа яка тримається під вартою, повинна бути повідомлена про конкретний строк застосування запобіжного заходу.

Список використаних джерел

1. Шаренко С.Л., Шило О.Г. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою: проблеми правового регулювання і правозастосування. *Вісник кримінального судочинства*, 2016, № 1. С. 50–57.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес. Київ : Ваіте, 2014. 280 с.

4. Рогатинська Н.З. Деякі особливості застосування взяття під варту як запобіжний захід у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 2 (10). С. 112–115.

Большакова Аліна Костянтинівна,
аспірант навчально-наукового інституту
права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

СУБ'ЄКТИ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Питання про правову природу та сутність закриття кримінального провадження було і залишається одним із найбільш дискусійних у теорії кримінального процесуального права. Свого часу у процесуальній літературі закриття кримінального провадження розглядалося і як окремий сформований інститут, і як рішення уповноваженого органу щодо припинення кримінального провадження відносно особи чи всього провадження, і як форму закінчення досудового розслідування (судового розгляду), що реалізується на заключному етапі кримінальної процесуальної діяльності, коли уповноважений державою орган підбиває підсумок проведеної роботи, аналізує та оцінює сукупність зібраних доказів, на їх основі формулює висновок про неможливість подальшого провадження у зв'язку з наявністю передбачених законом обставин.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII [1] частину 1 статті 284 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України було доповнено пунктом 10, зміст якого передбачає закриття кримінального провадження у разі спливу строку досудового розслідування.

На перший погляд саме на суб'єктів, що здійснюють досудове розслідування (дізнавач, слідчий, прокурор) покладається обов'язок прийняття рішення про закриття провадження у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування. Однак, як ілюструє правозастосовна практика, це далеко не повний перелік суб'єктів, уповноважених на прийняття вказаного рішення. Зважаючи на це, виникає необхідність у чіткому розмежуванні учасників, уповноважених на прийняття зазначеного процесуального рішення. Означене має важливе значення не лише з теоретичної, але й практичної точки зору, адже до кожного з таких учасників законом встановлені окремі вимоги щодо їх кримінальної процесуальної діяльності. У зв'язку з цим вони наділені різними повноваженнями з огляду на функції, які вони реалізують під час здійснення кримінального провадження.

Аналіз законодавства дозволяє виділити два випадки закриття кримінального провадження за аналізованою підставою: 1) закриття кримінального провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру; 2) закриття кримінального провадження, якщо після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи [2].

У *першому випадку* рішення про закриття провадження приймає слідчий, дізнавач та прокурор. Поруч з цим згідно з частиною 9 статті 284 КПК України, якщо закінчилися строки досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до дня повідомлення особі про підозру, встановлені частиною першою статті 219 цього Кодексу, слідчий суддя може винести ухвалу про закриття кримінального провадження за клопотанням іншої особи, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, або її представника. Але цю вимогу законодавця слід розуміти в тому сенсі, що слідчий суддя не приймає сам аналізоване рішення з власної ініціативи, а лише в тому разі, якщо з відповідним клопотанням про закриття кримінального провадження звернувся суб'єкт, визначений у пункті 16¹ частини 1 статті 3 КПК України, який наділений таким правом.

Водночас на сьогодні склалась неоднозначна судова практика, щодо того чи уповноважений слідчий суддя зобов'язати прокурора закрити провадження за досліджуваною підставою за наслідками розгляду скарги в порядку ст. 303 КПК України. Зокрема відповідно до вказаної норми під час досудового провадження може бути оскаржена серед іншого бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, що може полягати у тому числі у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений КПК України строк.

Разом з тим, згідно абзацу 2 пункту 10 частини 1 статті 284 КПК України, слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру.

Верховний Суд поставив крапку у питанні правозастосування вказаних законодавчих приписів, неодноразово констатує у своїх рішеннях [3], що слідчий суддя ухвалюючи рішення про зобов'язання прокурора вчинити процесуальну дію, передбачену пунктом 1 частиною 2 статті 283 КПК України, у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування, виходить за межі своїх процесуальних повноважень щодо розгляду скарги на бездіяльність прокурора, які визначені положеннями статті 307 КПК України, та втручається в дискреційні повноваження прокурора, визначені положеннями статті 283 КПК України. Тим більше слідчий суддя не має повноважень визначати, яке саме рішення має прийняти слідчий або прокурор у конкретному випадку, оскільки таким чином суддя втрутиться в сферу повноважень цих осіб і фактично прийме участь у діяльності сторони обвинувачення всупереч своїй ролі в провадженні (ч. 3 ст. 22 КПК України).

При цьому Верховний Суд у черговий раз зауважив [3], що стаття 307 КПК України чітко розрізняє категорії «рішення» і «дії». Це розрізнення послідовно проводиться у всіх трьох частинах статті, де «рішення» і «дії» згадуються поряд як самостійні поняття. Також й інші положення КПК України не свідчать про те, що законодавець визначає «рішення» як різновид «дії». Навпаки, відповідно до КПК України «рішення» і «дія» завжди мають самостійне значення. Рішення приймається – дія здійснюється, дія має початок і закінчення – рішення є одномоментним актом, до процесуальної дії можуть бути залучені багато учасників – процесуальне рішення приймається лише уповноваженою особою, дії фіксуються в протоколі – рішення оформлюється постановою. Таким чином, положення КПК України не дають жодних підстав вважати процесуальне рішення одним з різновидів процесуальної дії.

У *другому випадку* відповідно до аналізу положень статті 284 КПК України коло суб'єктів звужується. І це повноваження має виключно прокурор. Однак, якщо вийти за межі статті 284 КПК України (яка визначає підстави, порядок та суб'єктів закриття кримінального провадження), то виявляється, що аналізоване рішення може прийняти не тільки прокурор, і не лише у стадії досудового розслідування, а і суд у судових стадіях. Так, зокрема згідно з положеннями пункту 2 частини 3 статті 314 КПК України у підготовчому судовому засіданні суд має право закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4–8, 10 частини 1 або частиною 2 статті 284 цього Кодексу. Тобто, повноваження суду

закрити кримінальне провадження на підставі пункту 10 частини 1 статті 284 КПК України прямо встановлено статтею 314 КПК України.

Як зауважує Верховний Суд у своєму рішенні здійснення судового провадження за наявності підстав для закриття кримінального провадження відповідно до пункту 1 частини 2 статті 412 КПК України становить істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, яке спричиняє безумовне скасування судового рішення, ухваленого за результатами такого судового розгляду. У разі встановлення обставин, передбачених пунктом 10 частини 1 статті 284 КПК України, суд апеляційної чи касаційної інстанції зобов'язаний скасувати судові рішення нижчих інстанцій і закрити кримінальне провадження [4].

Таким чином, суб'єктами прийняття рішення про закриття кримінального провадження на підставі пункту 10 частини 1 статті 284 КПК України є уповноважені особи, які здійснюють кримінальне провадження. Наряду із слідчим, дізнавачем, прокурором і слідчим суддею, яким це право надане статтею 284 КПК України, правом приймати вказане рішення наділений і суд у судових стадіях кримінального процесу.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03 жовтня 2017 року № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14 лютого 2023 року у справі № 405/680/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075175>.

4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 вересня 2021 року у справі № 711/3111/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99687323>.